

„...az a bizonyos platina méterrúd”

— Tornai Józseffel, az Írószövetség elnökével beszélget
Lantos Gabriella —

— A választmány a Kossuth-díjra Lázár Ervint, Bella Istvánt, Bodor Ádámot, Ilia Mihályt és Lator Lászlót jelölte. Sokan szerepeltek még a listán rajtuk kívül. Ön is nekik adta volna a díjat?

— Ezeket a neveket abban a mézőnyben, ami a mai magyar irodalom, nagyon jónak tartom. Ebben nincs semmiféle túlzott személyes odaadás, de semmiféle éles kritika sem azokkal szemben, akik nem kerültek rá a listára. Hiszen nyilvánvaló, hogy a demokratikus szavazás nem okvetlenül a legjobb értékeket tartja meg.

— Abból, amit mondott, azt a következtetést kell levonnom, hogy nem biztos, hogy a választmány meg a szakosztályok a legjobb teljesítményt nyújtókat jelölték; lehet, hogy csak azokat, akik valamért a szakosztálynak vagy a választmány-nak szimpatikusak voltak.

— Tökéletesen igaza van. De a szellemi életnek arról a területéről beszélünk most, ahol olyan mértéket, mint az a bizonyos platina méterrúd, nem lehet használni, ezért a szakma véleményére kell adni. Persze a szakma igenis beszámít olyasmiket is, hogy valaki sokat szerepel, és ennek megfelelően nagyon közismert, vagy egyszerűen csak szeretik. Mondok egy egyszerű példát, hiszen a illetőt én is nagyra tartom, és úgy látszik, mások is szeretik. Szerepel itt egy olyan irodalomtörténész, volt lap-szerkesztő és egyetemi tanár, Ilia Mihály, akinek legjobb tudomásom szerint egyetlen könyve sem jelent meg. Mégis meglehetősen magas szavazatszámra került be a Kossuth-díjra javasolt íróársak közé. Jellemző ez arra, amit maga mond, hogy egy majdhogynem hangulati hatás mennyire érvényesülhet a szakosztályok javaslatában, mert ő a kritikai szakosztály javaslatára került a listára.

— Most megfogott, mert Ilia Mihályt én is nagyon szeretem, tehát a jelölésével a legmesszebbmenőkig egyetértek.

— Bár ismerje el maga is, hogy bárki megkérdézheti, hogy lehet őt a többi író mellé tenni, amikor Ilia azonkívül, hogy kétezzer írónak ír évente leveleket, mást nem nagyon ír. Különös eset.

— Ilia Mihálynál bizonyára számításba vették az irodalom-szervezői és a pedagógusi tevékenységét is, de ezek szerint szinte bármit számításba lehet venni. Például azt, hogy valaki milyen klikkekhez vagy politikai székértáborhoz tartozik.

— Azt hiszem, ebben is teljesen igaza van, hiszen nemcsak a szakosztályokban fordulhat elő, hogy székértáborok vagy irányzatok szerinti érdekeket lehet érvé-

nyesíteni, mert ahogyan a legutóbbi években megfigyelem, lobbizás nemcsak itt nálunk folyik, hanem a Kossuth-díj albizottságban, sőt még a 25 tagú főbizottságban is. Valaki mellett vagy valaki ellen.

— Mondana konkrét példákat, hogy ki az, akit valaki nagyon be akart juttatni, vagy ki az, akit meg akartak fúrni?

— Azt hiszem, az Élet és Irodalomban jelent meg Ungvári Tamás írása, Őszövetség vagy Újszövetség vagy valami ilyesmi címmel. Azt írja meg, hogy fölállt a kritikai szakosztályban, — én is jelen voltam éppen —, és a mindnyájunk által elismert Hegedűs Gézát javasolta Kossuth-díjra. A kritikai szakosztály nagy-nagy többsége úgy vélekedett, hogy nem javasolják a választmány-nak Hegedűs Géza, mert mindenben profi, de semmiben se csúcs. Ez volt a vélemény. Ezen felháborodva Ungvári megírja, hogy mi csoda csoport jutott hatalomra az Írószövetségben, ahol egy akkora író, mint Hegedűs Géza nem lehetett Kossuth-díjra javasolni. Ez szabályos lobbizás, nincs benne semmi tisztességtelen. A hiba ott van Ungvári Tamás véleményében, hogy azonnal hozzátessz egy politikai, ideológiai történetet, hogy itt nyilván olyan csoport került hatalomra, amelyik nem becsüli meg Hegedűs Gézát.

— Ez milyen csoport lehet?

— A kritikai szakosztályt, amelynek Lengyel Balázs volt az elnöke, nem sikerült két és fél éven át összehívni. Mivel itt volt a Kossuth-díjak, Széchenyi-díjak ügye, azt javasoltam Balásznak, írjak a kritikusoknak, irodalomtörténészeknek, hogy végre jöjjen össze a szakosztály, mert dönteni kell. Kiderült, hogy az írószövetségnek több mint kétszáz ilyen tagja van, és ha jól emlékszem, 45-en vagy 48-an meg is jelentek. Ők voltak az a bizonyos hatalomra jutott csoport. Ungvári Tamás ideológiájából ez a matematika érvényes. Éppúgy el tudtam volna képzelni, hogy elkészen megtapsolják Tamás ötletét.

— Az emberben mégis felmerül a gyanú, főként, ha a Kossuth-díjak eddigi történetét nézi, hogy azért arra erősen figyelni szoktak, hogy a különféle székértáborhoz tartozók arányosan legyenek reprezentálva.

— A tavalyi vagy tavalyelőtti Kossuth-díj osztáson történt, amikor Páskándi Géza és Kányádi Sándor is Kossuth-díjat kapott: a díjkiosztás után azonnal gratuláltam mindkettőjüknek, de elsősorban régi kollégámnak és barátomnak, Páskándi Gézának. Ő ugyanis valamikor kilépett a választmányból, azzal érvelve, hogy ő nem Kossuth-díjas, nem is fogja soha megkapni a Kossuth-díjat, emiatt ő nem méltó a választmányi tagságra. Úgyhogy én azzal mentem oda hozzá, hogy a látod Géza, nem lett igazad. Ellenben Kányádi, aki nagy diplomata és politikus, amellet, hogy kitűnő költő, rögtön azzal fordult oda hozzám, hogy a látod, nem vigyáztatok, most majd megint szídnak minket, erdélyieket, hogy a hazaiak miattunk nem kapnak Kossuth-díjat. Csak néztem, mit szóljak ehhez. Nem én döntök egyrészt, másrészt, azt hiszem, azon töprengeni, hogy hány erdélyi, hány ilyen, hány olyan, a diktatúrában volt szokás. Egyébként is minden javaslat előbb egy jelölőbizottság elé kerül, amelynek Fodor András az elnöke. Az ő javaslatok jutnak a Horn Gyula elnök által vezetett 25 tagú bizottság elé. Nekem például kellemetlen, hogy azok, akiket az idén javasoltunk, alig jutottak át ezeken a rostákon, de annyiban mégis jó, hogy nem lehet az Írószövetséget vádolni azzal, hogy ennek vagy annak adta a Kossuth-díjat, mert a végső döntés nem a mi kezünkben van.

— Ez azt jelenti, hogy az Önök listája nem egyezett mások véleményével?

— Igen, azt jelenti. Persze, tudni kell, hogy jogosult a jelölésre a Tudományos Akadémia, és ha jól tudom, az irodalmi lapoknak is joguk van jelölni. A volt Kossuth-díjasok is jelölhetnek egy vagy két író. Úgy- hogy a végső jelölőlista mérhetetlenül különbözik a mienktől.

— De ha szinte senki se ment át az Önök listájáról, azon mégis el kellene gondolkozni. Például van egy-két ember az önközöz befutott javaslatokban, akiről nem értem, miért nem kerültek föl a választmány listájára. Mondjuk Esterházy Péter, aki megújította nemcsak az irodalmi, de a beszélt magyar nyelvet is. El sem tudom képzelni, mi lehet az oka, hogy Esterházyt Önök nem javasolták Kossuth-díjra, miközben Bella Istvánt megszavazták. Én becsülöm Bella Istvánt, de őszintén szólva, nem tudom egyetlen kötetét sem megnevezni, amelyik legalább olyan irodalomtörténeti súlyú

A november 24-én megtartott választmányi ülésről

A választmány ülésén a József Attila- és Kossuth-díj javaslatait tárgyalta meg, valamint tagfelvételekben hozott döntést. A választmány a szakosztályok javaslatait figyelembe véve bírálta el a tagfelvételi kérelmeket, s az alábbiakat vette fel a szövetség tagjai közé:

BOHÁR ANDRÁS, CSERNÁK ÁRPÁD, FARKAS OLIVÉR, GYIMESI LÁSZLÓ, JÁNKY BÉLA, NOVÁK BÉLA DÉNES, PÁLL ÁRPÁD, PÉCSI GYÖRGY, a kárpátaljaiak közül: KECSKÉS BÉLA, KÖSZEGHY ELEMÉR, NAGY ZOLTÁN MIHÁLY, SÚTÓ KÁLMÁN.

KÖSZÖNTJÜK ŐKET TAGJAINK KÖZÖTT!

Kossuth-díjra a következőket javasolták:

BÁRÁNY TAMÁS, BELLA ISTVÁN, BERTHA BULCSU, BODOR ÁDÁM, DOBAI PÉTER, ESTERHÁZY PÉTER, FEKETE GYULA, GERGELY ÁGNES, GÖRGEY GÁBOR, HERCEG JÁNOS, ILIA MIHÁLY, KARDOS G. GYÖRGY, KERESZTURY DEZSŐ, KOCSIS ISTVÁN, LAKATOS ISTVÁN, LATOR LÁSZLÓ, LÁSZLÓFFY ALADÁR, LÁZÁR ERVIN, LENGYEL BALÁZS (Széchenyi-díj), MARSALL LÁSZLÓ, MONOSZLÓY DEZSŐ, NÉMETH G. BÉLA (Széchenyi-díj), PETRI GYÖRGY, POMOGÁTS BÉLA (Széchenyi-díj), POSZLER GYÖRGY (Széchenyi-díj), RÁKOS SÁNDOR, RÉZ PÁL (Széchenyi-díj), SIMONFFY ANDRÁS, SOMLYÓ GYÖRGY, SZABÓ GYULA, SZAKONYI KÁROLY, SZILÁGYI ISTVÁN, TANDORI DEZSŐ, TÓZSÉR ÁRPÁD, VATHY ZSUZSA.

A felsorolt írók közül titkos szavazás során — LÁZÁR ERVINT, 17 szavazattal, BELLA ISTVÁNT, 12 szavazattal, BODOR ÁDÁMOT, 12 szavazattal, ILIA MIHÁLYT, 11 szavazattal, LATOR LÁSZLÓT, 11 szavazattal — jelölték a Kossuth-díjra.

Széchenyi-díjra

POMOGÁTS BÉLÁT 21 szavazattal, LENGYEL BALÁZST 17 szavazattal jelölték. József Attila-díjra következőket javasolták:

ACZÉL GÉZA, ANDRÁS SÁNDOR (USA), BERTHA ZOLTÁN, BÉKÉS PÁL, CHOLI DARÓCZI JÓZSEF, DEÁK LÁSZLÓ, DÉRCZY PÉTER, DOMAHIDY ANDRÁS, EÖRSI ISTVÁN, FERDINANDY GYÖRGY, FERENCZ GYÖZŐ, FORGÁCS ANDRÁS, FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ, FÜZI LÁSZLÓ, GÁLFALVI GYÖRGY, GYÖRE BALÁZS, HORVÁTH ELEMÉR (USA), HORVÁTH PÉTER, KABDEBÓ LÓRÁNT, KATKO ISTVÁN, KAPECZ ZSUZSA, KÁRPÁTI PÉTER, KERÉK IMRE, KESZTHELYI REZSŐ, KOVÁCS ANDRÁS FERENC, KÖRMENDI LAJOS, LÁSZLÓFFY CSABA, LÉKA GÉZA, MARGÓCSY ISTVÁN, MÁRTON LÁSZLÓ, MEN-SÁROS ZOLTÁN, MÉSZÖLY DEZSŐ, MOHÁS LÍVIA, MÓDOS PÉTER, NAGY ANDRÁS, PETŐCZ ANDRÁS, RADNÓTI SÁNDOR, SÁNDOR GYÖRGY, SZAKOLCZAY LAJOS, SZALAY KÁROLY, SZERVÁC JÓZSEF, SZÉLES KLÁRA, SZIKRA JÁNOS, SZILÁGYI ANDOR, SZKHÁROSI ENDRE, SZÖLLŐSI ZOLTÁN, TARDOS TIBOR, THOMKA BEÁTA, TÓTH ERZSÉBET, TÓTH JUDIT, TÓTH KRISZTINA, VARGHA BALÁZS, VASY GÉZA, VIDOR MIKLÓS.

A gyermek- és ifjúsági díjra:

GYÁRFÁS ENDRE, MEGAY LÁSZLÓ.

A műfordítói díjra:

BRATKA LÁSZLÓ, KADA JÚLIA, RÉZ ÁDÁM posztumusz, TÓTFALUSI ISTVÁN.

A felsorolt írók közül titkos szavazás során — SZAKOLCZAY LAJOST, 15 szavazattal, RADNÓTI SÁNDORT, 13 szavazattal, SZERVÁC JÓZSEFET 12 szavazattal, VASY GÉZÁT 12 szavazattal, TÓTH ERZSÉBETET 11 szavazattal, FERDINANDY GYÖRGYÖT 11 szavazattal, MÓDOS PÉTERET 10 szavazattal, TÓTH JUDITOT, 9 szavazattal — jelölték József Attila-díjra.

Gyermekező József Attila-díjra:

MEGAY LÁSZLÓT 17 szavazattal

Műfordítói József Attila-díjra:

KADA JÚLIÁT, 10 szavazattal, TÓTFALUSI ISTVÁNT 10 szavazattal jelölték.

GÖNCZ ÁRPÁD

KORMÁNYÜLÉS

FŐ BIZOTTSÁG (21TAG)

Irodalmi Fodor András	Képző és Iparművészeti Schrammel Imre	Színházi és Filmművészeti Nemeskürty István	Zene és Táncművészeti Simándi helyett Petrovics Emil	Bányászati Földtudományi és Vízügyi Esztó Péter	Elektronikai és Távközlési Mojses Imre	Energetikai és Erőszármú Lévai András	Építészeti Kollár Lajos	Gépipari Horváth Mátvás	Kereskedelmi Dévényi Zoltán	Kohászati Prohászka János	Könnypipari Rusznák István	Közlekedési Kerkápoly Endre	Matematikai és Fizikai Varga László	Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Stefanovits Pál	Orvostudományi Biológiai és Egészségügyi Gáti István	Pedagógiai és Népművelési Kardos József	Számítástechnikai és Automatizálási Csurgay Árpád	Társadalomtudományi dr. Balogh András	Vegyipari és Kémiai Beck Mihály
--------------------------	--	--	---	--	---	--	----------------------------	----------------------------	--------------------------------	------------------------------	-------------------------------	--------------------------------	--	---	---	--	--	--	------------------------------------

ALBIZOTTSÁGOK (5 TAG) ELNÖK

A szakmák szövetségei és jelentősebb szervezetei

A Tudományos Akadémia elnöksége

Az egyetemek tanácsai

Kormánytagok

Kossuth-, Széchenyi-, Állami díjasok

lenne, mint Esterháznak bármelyik kötete.

— Nagyon érdekes amit mond, legfeljebb annyit vehetnek ellene, hogy ha jól ismerné Bella István életművét, akkor talán néhány nagy verset benne, például a *Szeretkezéseink* korszakalkotó nagy vers. De nem ez a lényeges, mert hiszen egy kitűnő prózaíróról vitatkozunk most. Nagyon nehéz lenne a dolgot megmagyarázni. Az összesítő listán sem szerepelt?

— Az eredeti listán szerepelt, az összesítőn már nem volt az Önök által javasolt öt ember között.

— Ez a választmány szavazási mechanizmusának eredménye, a választmányt és titkos szavazással választották. Meg kell mondanom, hogy nagyon sok kitűnő író-tagunk — bár én is biztattam őket — nem vállalta a tisztséget. Öreg vagyok, fáradt vagyok, sok a dolgom — mondták. Én ugyanis azt szerettem volna, ha jobban megoszlik fölfogások, stílusok, politikai nézetek szerint a választmány.

— És annak mi lehet az oka, hogy sokan nem vállalták az Írószövetség választmányi tagságát? Mintha valami baj lenne az Írószövetséggel, mintha az írók körében nem volna elég népszerű vagy fajsúlyos.

— Sokféleképpen lehet ezt a tüneményt magyarázni, és minthogy én most már harmadik éve nyakig benne vagyok az Írószövetség dolgaiban, teóriák helyett elég földönjáró gyakorlatiassággal nézem ezeket. Történeteket mesélhetnék például a tagfelvételtől. Előfordult, hogy egy író társunk azt mondta: ő nem szavaz, mert nem ismeri az illetőt. Mondtam neki, hogy ez lehetetlen álláspont, mert nekünk hivatalból köteleességünk ismerni az író társainkat. Vagy beválasztottak egy költőt a választmányba, ő el is fogadta a jelölést, majd egy hónap múlva írt nekem, hogy nem érzi magát alkalmasnak, és lemond. Vagy amikor a hattagú elnökségbe beválasztottak egy költőtársat, ő két hónap múlva levelet írt, vidéki az illető, hogy sajnos neki ez túlságosan megerőltető, nem tudja vállalni. Tehát valamiféle közönyt tapasztalok. A másik ok lehet az a magatartás is, — és erről is nyugodtan lehet beszélni, hiszen tulajdonképpen igazolhatatlan, tehát csak sejtés, — hogy az ilyen visszahúzódkodásokkal el lehet érni, hogy a választmány egysíkú legyen. Mert nagyon jellemző volt, hogy hova tartoznak esztétikailag vagy politikailag azok, akik azt mondták, hogy köszönöm, nagyon megtisztelő, de rengeteg dolgom van, nem tudom vállalni. Ebben volt valamilyen egység.

— Milyen?

— Én nem tudom minősíteni, de mintha ebben lett volna valami közös.

— Mégis mire gondol? Mert én nem tudom, kik azok, akik visszautasították a tagságot.

— Esztétikailag vagy politikailag lehet valami közös ebben a magatartásban. Vegyük a választmányt az azt a megosztottságát, ami például a rádió bojkottjával kapcsolatban mutatkozott meg. Úgy tudunk ebből kimászni — Réz Pali ötletével —, hogy a választmány az azok a tagjai, akik amellel voltak, hogy tegyünk közzé egy vad tiltakozó levelet Csúcs László ellen, azok teljesen szabadon közzétehettek illetve aláírhattak egy tiltakozó levelet. Nem próbáltunk meg az egész választmány nevében nyilatkozni. Ezt mindenki elfogadta. De ez

megmutatta, hogy a választmány ilyen szempontból megoszlik. Nagyon érdekes volt a megosztás, mert a levelet nemcsak azok írták alá, akik liberálisok vagy posztmodernnek, mert éppenséggel Pomogáts Béla is aláírta. Tehát még azt se mondhatom, hogy liberálisok állnak szembe népiekkel, vagy posztmodernekkel és modernekkel. De azért biztos, hogy ilyen fajta közös állásfoglalások, közös visszahúzódkások tapasztalhatók.

— Vannak, akik azt mondják, hogy elsősorban azok számára fontos az Írószövetség, aki közelebb értek, mert az igazán nagyoknak nincsen erre szükségük.

— Ez megint olyan általánosítás, amit el kell fogadni. Azt a nyolc, tíz, tizenöt nemzetközileg is elfogadott, kitűnő író valóban nem érdekli, hogy az Írószövetségben mit csinálunk. Ennek ellenére, azt mondhatom, amikor most arról volt szó, hogy Fodor Gábor és Török András végre eljön ide tárgyalni, és szerettem volna, hogy a választmánynak a most elnökségi tag-

tetjogi ítélet alapján lehet kizárni bárkit is a szövetségből. Ebből következően itt vannak régi kommunista írók, és mások is. A másik, amit talán az én politikai hatásomnak lehet nevezni, hogy azt mondtam: itt direkt politizálást ne folytassunk, mert akkor lehetetlené válnak, hiszen megvan a helye és a reprezentációja mindenféle politikai nézetnek a pártokban, szakszervezetekben vagy bármilyen más társadalmi szervezetben. Ennek következtében az az álláspont, amit a 168 órában Balassa Péter fejtett ki, ha jól emlékszem, hogy én lefeküdtem az MDF kormányának, legalábbis megkérdőjelezhető, mert én csak annyit tettem, hogy igyekeztem az általam jól ismert MDF-es kormánytagokkal az Írószövetség érdekében jó viszonyban lenni, pedig vitáink bőven voltak. Másrészt nem helyeseltam, hogy ez a szövetség ellenzéki szervezet legyen, mint azelőtt. Mert akkor szembe kerültem volna azokkal, akik valóban nem ellenzékiek ebben a szövetségben. És a szövetségnek ma nem a direkt politizálás a dolga, és ebben teljesen

nevez egy jelölő bizottságot. Ennek a jelölőbizottságnak éppen a maga kérdéseinek megfelelően — az kell hogy legyen a dolga, talán jobban, mint eddig, hogy nagyon heterogén jelöltlistát állítson össze. Ez persze megint lehet madárjósítás, hiszen senkinek sincs a homlokára írva, hová tartozik.

— Messze kanyarodtunk a díjakról, de nézzük át a József Attila-díj listáját is, mert itt is van egy-két furcsa dolog. Nekem például szemet szúrt az, hogy Eörsi István, aki sohasem kapott díjakat, nem került rá még a József Attila-díjasok végső listájára sem.

— Ő nem tagja az Írószövetségnek.

— Úgy értem, már az is szép, hogy egyáltalán felkerült valahogy a listára?

— Pesze. Vita volt arról, hogy nem tag, jelöljük-e? De mégis jelöltük. Úgy tűnik, mégsem tett jót neki, hogy nem tag.

A Kossuth- és Széchenyi-díjak adományozási rendjét feltehetően mai formájában Glatz Ferenc egykori kultuszminiszter álmolta meg. (Az Állami díjat Széchenyi-díjra biztosan ő keresztelte át). Mindenesetre az a tény, hogy a szép emlékü Németh-kormány idejére tehető a struktúra kialakulása. A procedúra szervezője a Miniszterelnöki Hivatal, az illetékes szerv a Kossuth- és Széchenyi-díj Bizottság, titkára jelenleg Kiss Elemér államtitkár, az ügyek intézője Kreuz Éva tanácsos. Az eljárás rendje a következő: a Miniszterelnöki Hivatal felhívja a javaslattevőre jogosult szervezeteket, testületek és személyiségek figyelmét jogaik gyakorlására. A javaslattevő intézmények, tehát a szakmai szövetségek és jelentősebb szervezetek, az Akadémia elnöksége, az egyetemek tanácsai, illetve a javaslattevőre jogosult személyiségek, mint a kormány tagjai, valamint a Kossuth-, Széchenyi- és Állami díjasok záros határidőn belül eljuttatják indítványukat a Miniszterelnöki Hivatalhoz. A szervező a több száz nevet szakmák szerint szétbontva eljuttatja a húsz albizottsághoz.

Az albizottságok 5-5 tagját és az elnököket az együttműködésre a művelődési miniszter kéri fel évente, így az albizottságok összetétele bizonyos időközönként átalakul. Az irodalmi bizottság elnöke, Fodor András úgy véli, a bizottsági tagokra már így is akkora nyomás nehezedik, hogy jogos az igényük inkognitójuk megőrzésére. Az albizottságokhoz beérkező nevekre a javaslattevők általában arányosan (5-5 fő) tesznek indítványt, de alkalomszerűen ez a rend fel is borulhat. Vannak albizottságok, amelyek csak Kossuth-, illetve olyanok, amelyek csak Széchenyi-díjjal foglalkoznak, de az irodalmi és még néhány albizottság mindkettővel. Kossuth-díjra az idén 18 jelölt neve futott be az irodalmi albizottsághoz, Széchenyi-díjra ennél kevesebb. Az albizottsági ülésen a szakmai zsűrizés után a neveket rangsorba szedik. Fodor András szerint 5+4, Kiss Elemér szerint 8 főre tettek javaslatot az írók, de a jegyzőkönyv a többi nevet is tartalmazza. Az albizottsági döntéseket az elnökök képviselik a főbizottság ülésén, úgy, hogy a számukra is nyilvános első szakaszban válaszolnak a főbizottsági kérdéseire, majd a meghallgatás után távoznak. A 21 tagú főbizottság ezt követően zárt ülésén készíti el ajánlását a kormány számára akképpen, hogy az elékerülő nevekből hetven-nyolcvan kiválaszt, és rangsorol. A főbizottság ajánlása kormányülésen rövid időn belül a kormánytagok elé kerülnek, de ekkor a miniszterek már nem javaslattevők, hanem döntőbírók. Ugyanis ők jelölik ki azt a 30-35-40 főt, akik az adott évben Kossuth-, illetve Széchenyi-díjban részesülhetnek. A kormány döntését a miniszterelnök terjeszti fel aláírásra a köztársasági elnök elé. Göncz Árpád jóváhagy és adományoz. Szóbeszéd szerint a miniszterelnöknek külön jogosítványa lenne, hogy a végleges listáról valakit kihúzzon vagy egyes neveket előbbre soroljon. Így történhetett talán meg, hogy pár éve Antal József sajtóközvetítő vett le a listáról egy Kossuth-díjra régóta érdemesnek tartott kitűnő író. Kiss Elemér államtitkár, a Kossuth- és Széchenyi-díj Bizottság titkára szerint ezt a lehetőséget az eljárás rendje nem tartalmazza, ám talányosan azt is hozzátette, hogy a kormányülésen a mindenkor miniszterelnök szava nyilván nagyobb súllyal esik a latba, mint akármelyik miniszteré.

L.G.

jai is itt legyenek, megkértem például Konrád Gyurit, aki régi barátom, hogy jöjjön el. Azt felelte, mindenképpen jönne, ha éppen akkor nem volna Varsóban könyvbemutatója. Egyébként valóban ő sem vesz részt semmiféle írószövetségi dologban, de nagyon jólesett, hogy azt mondta, természetesen eljönne.

— Az Ön politikai elkötelezettsége nem nyomja rá túlzottan a bélyegét az Írószövetségre?

— Én valóban az MDF alapító tagjai közé tartozom. De semmiféle politikai befolyással nem lehetek az Írószövetségre, hacsak nem tekintik politikai befolyásnak a következő két dolgot: egyrészt minden olyan követelésnek, amelyben az állt, hogy ezt vagy azt az író politikai okokból zárjuk ki, ellenálltam, mert azt mondtam, hogy akkor visszatérünk a sztálinizmushoz. Azt mondtam, hogy csak érvényes bün-

nyteretünk Radnóti Sándorral, amikor a bojkott ügyében beszélgettünk éppen a 168 óra című rádióműsorban. Ő azt mondta, hogy ez nem klub, ahol mindenkinek puszipajtás-barátságban kell lennie, hanem olyan szervezet, ahol az emberek szeretik az írást, és úgy érzik, hogy így megvédhetik az irodalom érdekeit. Tehát nem kell politikai egyetértés ahhoz, hogy az Írószövetségben egységben lehessünk.

— Hogyan lehetne mégis olyan választmányt létrehozni, amelyet elfogadnak az írók, például azzal, hogy választmányi tagságot vállalnak benne, vagy azzal, hogy mondjuk a Kossuth-, vagy a Széchenyi-díjjal kapcsolatos döntéseiket elfogadják mások?

— Ezt is a választmány kialakításával kapcsolatos eljárásnál kell kezdeni. A közgyűlés, amely az Írószövetségnek, mint minden egyesületnek a legfelsőbb testülete, meg-

— És még milyen szempontok voltak?

— Ugyanaz a gépezet működött. Szakosztályi javaslat után a javaslatokat megvitatta a választmány, és utána állt össze egy lista, amiről szavazni kellett.

— Akkor még általánosabban kérdezem: Ön szerint milyen szempontok szerint döntöttek a választmányi tagok, amikor valakit behúztak, másokat pedig ki?

— Én nem látok senkinek sem a lelkébe...

— Úgy értem, hogy a választmány nem képviselt egységes szempontrendszer?

— Azt hiszem, jobban tudnánk válaszolni ezekre a kérdésekre, ha a neveket néznénk, mert a József Attila-díjra javasoltakból, azt hiszem, két jelöltünk kivételével, minden író társunk befutott. Itt tel-

jes mértékben az Írószövetség felelősségéről van szó, mert nincs további bizottság, kivéve azt a négytagú kuratóriumot, ahol mindig elvesztünk egy-két embert, mert a másik három szervezet is jelöl valakit. Egyelőre csak négy írószervezet vesz részt ebben a munkában, pedig ez hiba, mert a József Attila-kört, a fiatal írók szervezetét teljesen kihagyja a miniszteri rendelet.

— És kik vannak benne?

— Az Írók Szakszervezete, az ún. Független Írók Szövetsége, az Írókamara és a Magyar Írók Szövetsége. A három másik szervezet két tagot küld, mi pedig négyet.

— Azt mondta az imént, csak név szerint lehet megmondani, ki miért kapott díjat. Akkor nézzük egyenként. Szakolczai Lajos.

— Ő tavaly kibukott ezen a bizonyos kuratóriumi szavazáson, és mint adósság került be újra, de ugyanazokkal az eredményekkel. Ugyanez vonatkozik Módos Péterre is, vagy Radnóti Sándorra. Tavaly, amikor Radnóti és Módos kibukott, már elkezdődött a susmus, hogy egy népit meg egy liberálist szándékosan kihúzott valaki. És hiába mondtam, hogy itt egyszerűen szavazás volt, senki sem gondolt arra, hogy Módos kicsoda vagy Radnóti kicsoda, egyikük se kapta meg a kellő szavazatot.

— Milyen szerencse, hogy arányosan nem kapták meg.

— Igen, mégis megpróbáltak valamilyen ideológiát odacsapni mögé. Képzeld el, ha az idén véletlenül Módos vagy Radnóti nem akad fönna a rostán, akkor csakugyan úgy festett volna, hogy itt a népiek elleni vagy a liberálisok elleni maffia működik.

— Menjünk tovább. Szervác József.

— Ő abban az értelemben szintén adósság, hogy a költői szakosztálynak nagyon jó a véleménye róla és soha semmiféle díjat nem kapott. A költői szakosztály nagyon erősen támogatta Jóska jelölését.

— Vasy Géza.

— Megint egy nagyon sokat dolgozó, erősen jelen lévő író, igen megbecsült irodalomtörténész, kritikus.

— Tóth Erzsébet.

— Őt nem tudni, miért jelölték most. Lehet, hogy még annak is szerepe volt benne, hogy Erzsébet odakerült rovatvezetőnek az ÉS-hez. Ő régóta megbecsült költő, és megvallom őszintén, kicsit csodálkoztam, mert Erzsébet az utóbbi években nem nagyon írt, de remélem, hogy mostanában újra neki lendül majd, hiszen valamikor nagyon erős tehetségként jelentkezett.

— Ferdinandy György.

— Egészen különleges, kitűnő, most még rövid ideig Puerto Ricóban élő prózaíróról van szó, akinek mintha egzotikusak volnának a novellái, de közben nem azok, mert szinte naivan magyar szerző. Újabban egyre többet publikál itthon, három-négy éve állandóan jelen van a hazai irodalomban, és úgy látszik, teljes elismerést aratott. Tömör, mégis sokat mondó, kitűnő próza, amit Gyuri csinál.

— Tóth Judit.

(folytatás a 10. oldalon)

(folytatás a 9. oldalról)

— Judit Párizsban él ugyan, de nagyon szép versekkel van jelen a hazai magyar irodalomban: sajnálom, hogy kiesett. Hermádiék ugyanis befutatták Tóth Sándort és még valakit, így kiesett Judit és Tótfalusi István is.

— **En még Földényi F. Lászlóról vagy Kovács András Ferencről tudnék szépeket mondni.**

— Kovács csakugyan annyira jó költő, hogy itt a Szövetségben adtuk át neki a Füst Milán-díjat. És most kapta meg az Artisjus évi ösztöndíját is, tehát nagyon jól áll a fiú. Nem tudom, mi hatott ellene, lehet hogy nem ismerik eléggé. En például állandóan olvasom.

— **Akkor mondok mást, akit talán ismernek. Márton László vagy Petőcz András. Vagy Székárosi Endre, vagy Thomka Beáta. Rólok is sok jót el lehetne mondani.**

— Teljesen egyetértek. De végül is a szavazás dönti el, ki marad fenn a rostán, ami mindig azt jelenti, mert hiszen mindig egy a tűzhez az arány, hogy tízszer annyi ugyanolyan jogosult író nem kapja meg a jelöléshez szükséges szavazatokat.

— **Akkor nézzük ezt a személyes listát. Lázár Ervin.**

— A mi ötös listánkon ő kapta a legtöbb szavazatot. Nagyon magasra értékelték a választmányban.

— **Bella Istvánról már beszéltünk, Bodor Ádám.**

— **Hogyha van „leg”, akkor Bodor Ádám, azt hiszem, az. Majdnem azt mondhatjuk, hogy ő a legjobb ma Magyarországon élő erdélyi prózaíró.**

— **Ilia Mihályról is beszéltünk. Lator László.**

— **Hadd idézzem Gergely Ágnes-t, aki azt mondta a szavazás előtt, „nonszensz”, hogy Lacinak még nincs Kossuth-díja.**

— **Széchenyi-díjasok: Pomogáts Béla.**

— **Béla mindenütt ott van, állandóan ír, rendkívül aktív, azt hiszem, minden be van dobva a Béla mellett a kalapba.**

— **Lengyel Balázs.**

— **Ő az Új Holdasoknak, amely egy nagyon erős irányzat, a képviselője, kritikusa, irodalomtörténész, szóval valaki. Balázs esetében, gondolom, még valamilyen rossz érzés is dolgozhatott. Az, hogy kompenzálni kell valamilyen mulasztást. És az is közre játszhatott, meg merem említeni, hogy sajnos nagyon beteg. Már volt egy szívinfarktusa, itt emberi motívumok is befolyásolhatták a választmányt.**

— **Ezt mind elismerve azért itt is felmerül néhány név, akiről az ember szintén azt gondolná, nonszensz, hogy nincs Kossuth-díja, mondjuk Petri György vagy Réz Pál.**

— **Itt is a számok durva beavatkozásáról van szó. Hogy őt díjazott lehet, és jó napot. Tavaly, amikor a József Attila-díjra 12 olyan jelöltünk volt, hogy mindenki a szívére tette a**

kezét, akkor írtunk egy javaslatot az akkori kulturális miniszternek, hogy ne csináljon már ebből dogmát, most ez egyszer, mivel külföldön lévő magyar írókat is akarunk díjazni, számukra tegyen lehetővé még két díjat. Tehát emelje fel tizenkettőre. És jött a válasz, hogy „nyet”. Itt, a Kossuth-díjnál is „nyet”.

— **Rajtuk, a kormányzaton múlik?**

— **Ebben az értelemben mindenképpen. Persze őket is megérem, mert van egy fix összeg.**

— **Őn egyébként helyesnek tartja azt, hogy a művészeti díjak, a művészeti teljesítmény legmagasabb elismerése az állam kezében van?**

— **Egyáltalán nem. Az előző rezsimnek, nevezzük így az Antall-kormányt, több alkalommal javasoltam, hogy eleve társadalmi szervezetek együttesére kellene bízni a dolgot. És még azok is olyan módon fordítják meg a díjosztás módszerét, hogy ne azt mondjuk, ennyi díj van, tehát keressünk hozzá díjazandókat, inkább mondjuk azt: megjelent Esterházy Péternek *A szív segédigéi* c. remek könyve, mindenki erről beszél. Ez régi példa, de konkrét akarok lenni. Tehát neki adjunk díjat abban az évben, és akkor senki sem mondhatja, amit most maga is teljesen jogosan mond, hogy Földényi F. vagy nem tudom ki, miért nem kapott ezt vagy azt. És ha abban az évben senki olyan nincs, akire mindenki egységesen, még az ellenségei is azt mondják: sajnos, ez volt a legjobb, akkor nem adjunk díjat senkinek. De ma a módszer mechanikus, aminek a „sorbanállás” a következménye.**

1995. III. 8.

DÍJAZOTTAK

Balázs Béla - díj:

Almási Tamás filmrendező, Bajusz József gyártásvezető, Bíró Yvette filmesztéta, Deák Krisztina filmrendező, Gurbán Miklós operatőr, Kende Tamás filmfotós, Pásztori Otília maszkmester, Sas Tamás operatőr, Szász János filmrendező, Zentai János hangmérnök

Jászai Mari - díj:

Alföldi Róbert színművész, Bertalan Ágnes színművész, Fehér Anna színművész, Halasi Imre igazgató-főrendező, Kalocsai Zsuzsa magánénekes, Kovács Zolt színművész, Mohácsi János rendező, Szegő György díszlettervező, Varga Zoltán színművész.

József Attila-díj:

Ferdinandy György író, költő, kritikus, irodalomtörténész, Körmenyi Lajos író, költő, Megay László író, újságíró, Módos Péter író, szerkesztő, Szakolczay Lajos kritikus, szerkesztő, Szervác József költő, Tóth Erzsébet költő, Tóth Sándor műfordító, Vasy Géza kritikus, irodalomtörténész.

Erkel Ferenc - díj:

Komlós Katalin zenetörténész, egyetemi docens, Tolcsvay László zeneszerző.

Liszt Ferenc - díj:

Dohos László ezredes, főkarfőnök, Keller Vonósnyegyes: Kel-

ler András, Gál Zoltán, Kertész Ottó, Pilz János, Kertész Ingrid magánénekes, Maros Éva hárfaművész, Muzsikás Együttes, ifj. Sapszon Ferenc művészeti vezető.

Munkácsy Mihály - díj:

Bartl József festőművész, Benes József grafikusművész, Felsmann Tamás grafikusművész, Kéri Imre grafikusművész, Maurer Dóra grafikus- és festőművész, Palotás József szobrász- és éremművész, Roskó Gábor festőművész, Stefanovits Péter festő- és grafikusművész, Tolvaly Ernő festőművész, Záborszky Gábor festő- és grafikusművész.

Táncsics Mihály - díj:

Ágoston István, a Magyar Rádió, Nyíregyházi Stúdió vezetője, Fenyő Béla az Élet és Tudomány, nyugalmazott főszerkesztője, Leskó László, a Szabad Föld főszerkesztő-helyettese, Németh Péter, a Nap TV főszerkesztője, Szegvári Katalin, a Magyar Televízió szerkesztő-riportere.

Szabad Sajtó Alapítvány:

Megyesi Gusztáv, az Élet és Irodalom munkatársa, Pünkösti Árpád, az Újvidéki Híd, valamint a kolozsvári Korunk szerkesztőségének munkatársa.

Széchenyi - nagydíj:

dr. Kosáry Domokos akadémikus, Állami díjas történész, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke.

Kossuth - díj:

Babarczy László igazgató-főrendező, Békés András nyugalmazott főrendező, Foltin Jolán koreográfus, Gross Arnold festő- és grafikusművész, Jancsó Adrienne színművész, Lakatos István József író, költő, műfordító, Lator László műfordító, esszéíró, Molnár Pfitoska színművész, Schéner Mihály festőművész, Sinkó László színművész, Török Ferenc építészmérnök.

Széchenyi - díj:

dr. Balogh Kálmán geológus, dr. Bánk József érsek-püspök, dr. Bartha Adorján, az MTA levelező tagja, dr. Burger Kálmán akadémikus, dr. Czére Béla, a közlekedéstudomány doktora, dr. Csapodi Csaba az irodalomtudomány doktora, dr. Dávid Katalin kandidátus, dr. Dudits Dénes, az MTA levelező tagja, dr. Ferge Zsuzsa a szociológia tudomány doktora, dr. Glatz Ferenc, az MTA levelező tagja, dr. Heller Ágnes filozófus, dr. Ilia Mihály irodalomtörténész, dr. Jobst Kázmér akadémikus, dr. Kátai Imre akadémikus, dr. Kroó György, a zenetudomány doktora, Lengyel Balázs József Attila-díjas író, dr. Lipták András, az MTA levelező tagja, a Kossuth Lajos Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára, dr. Michelberger Pál akadémikus, Mikolás Tibor építészmérnök, dr. Ormos Mária akadémikus, dr. Pataki Ferenc akadémikus, dr. Petrányi Gyula akadémikus, dr. Szépfalusi Péter akadémikus, dr. Tolmács Pál az MTA levelező tagja, dr. Tuschák Róbert akadémikus, Vikár László Erkel Ferenc-díjas népzene-kutató.

UTASSY JÓZSEF:

Haikuk

*Nagy süvegedtől,
mi árnyat von elmédre:
nem látom Istent.*

Barackfavirág.

*Hová, hé?! — Bandukolok
a tavasz iránt.*

Cseresznyevirág.

*Nézd elborult elmémet!
Csillapítsd le. Fáj.*

Almafavirág.

*Szórd fejemre szirmodat:
gyász lép be, gyász.*

Cigánymeggyvirág.

*Cigány vagyok magam is,
cigány, de cigány!*

Szilvafavirág.

*Uszul rád ezer hernyó,
száz cserebogár.*

Körtéfavirág.

*Istenem, milyen csúf kis
törpe a világ!*

HORGAS BÉLA:

Bársonydzseki

*ebben a bársonydzsekiben ha élne tegnap
L. napozott volna Gödön mániákusan ma
én ülök ki benne a téli-tavaszi fénybe
melegít hajlít hátra szemhuntyásra*

*a szobából fuvolaszó huzalozza egyre
a hegyre épült levegő pajtáit s a fejem
belsejében villogó homályban képek:
hogyan is hunyorgó arcaink kik azok*

*annyi érthető komoly héj s a dolgok
kiszabott ár-ápálya mintha tudnánk
hogy a hinta hova s meddig de a most
a nélküle is vele zajló vak változások*

*ahogy nem tud beleszólni bár ellenére
ezek a megállíthatatlan világcsuszamlások
s hogy ki-ki a részese lesz mind megteszi
kiül a téli-tavaszi hő kosaraiba s közben*

*hallja a lövéseket Gróznijból Szarajevóból
halottvívők rémülten fölkalimpáló bakancsai
egy újságfotón mennyivel valóságosabb
lázrózsás fantazmagóriáknál mi a lehetetlen*

*semmi sem az vagy minden az vagy üszkös
nyelvezavar a világ és dzsekiből dzsekibe
míg szét nem szakad hordják nyakamhoz
húzó fázós fényben fölhajtom bársonyát*